

להיות או להיות: מסע הקיום היהודי-ישראלי

מן הקיום הגלותי אל "הטריוויאלי הבלתי-טריוויאלי"
מחשבות לקראת ימי הזיכרון והעצמאות, ישראל תשפ"ו - 2026

מושגי יסוד:

שתי תצורות של קיום היסטורי

קיום טריוויאלי (המודל האוניברסלי/הציוני)

- זכות קיום טבעית, ככל העמים.
- ברירת המחדל: חיים וריבונות ("להיות").
- לקיחת אחריות אנושית, מדינית וביטחונית בכאן ועכשיו.

קיום לא-טריוויאלי (המודל הגלותי)

- עצם הקיום אינו מובן מאליו.
- ברירת המחדל: איום קיומי מובהק ("הלא להיות").
- דורש מאמץ אינסופי רק כדי לשרוד במרחב.

הפרדוקס הקיומי של הגלות: ככל שרע יותר, כך נכון יותר

באופן פרדוקסאלי, הגרסה הגלותית לא היוותה צורת חיים אידיאלית בראיית היהדות, אך היא שיקפה תפיסה תיאולוגית שלמה: הגלות היא עונש, מצב בלתי אפשרי שממנו יש ליחל לגאולה שמימית.

תיאולוגי:
הצדקת הגלות
והציפייה למשיח

פיזי:
פוגרומים,
גירוש,
אנטישמיות

האדמו"ר הזקן, רבי שניאור זלמן מלאדי, התנגד לבשורת השוויון של נפוליאון: מה שהחזיק אותנו כלאום מאות שנים היה דווקא העובדה שקיומנו אינו טריוויאלי. האתוס הגלותי הוא: להיות דווקא בזכות ה"לא להיות".

השואה כ"מכה בפטיש"
על מודל הגלות המסורתית

החלומות והתפילות

סוף המודל הגלותי שבירת הגולה.

שליש מהאומה הוכחדה תוך חמש שנים.
הוכח כי אין שום אפשרות להמשיך
ולהתקיים במתכונת הקיומית הגלותית.

קריסת הציפייה הפסיבית
בכבשני אושוויץ ובירקנאו עלו
השמימה כל החלומות והתפילות.
ההוכחה המחרידה שאין פריבילגיה
להמשיך ולצפות לגאולה שמימית
שמימית-אוטופית שתעטה עלינו מהוד חסדה.
הקב"ה הנתפס כ"מצילנו מידם" לא היה שם
ברגע האמת.

"להיות או להיות": הבשורה והמרד של הציונות

הציונות דרשה לנתק את "הקיום הטריטוריאלי" מהאוטופיה המשיחית. לא עוד התגלות ספקטולרית משמיים, אלא פעולה בכלים אנושיים, טבעיים, טבעיים וחוליים.

- **זכות קיום ככל עמים:** להעניק ליהודים אפשרות קיומית טריטוריאלית.

- **לקיחת אחריות:** חקלאות, דיפלומטיה, ביטחון - בכאן ועכשיו.

- **התרסה כפולה:** אלטרנטיבה מעשית לגלות, וקריאת תגר על תפיסת הקיום המסורתית הממתינה למשיח.

ה-7 באוקטובר: קריסת אשליית "הטריוואליות החילונית"

שובו של ה"לא להיות"

רגע לאחר החוויה הנוראית בארץ, התפרצה כגייזר האנטישמיות העלובה והמסורתית בעולם. כמו בקריעת ים סוף - האויב הפיזי סוגר מכאן, ושנאת העולם סוגרת מעבר. האלטרנטיבה החילונית נראתה לפתע כמשענת קנה רצוץ.

קריסת האשליה מבית

הנחת היסוד כי בנינו קיום טריוואלי המובטח באמצעות כוח, חיל ומאמץ אנושי - הותכה באש בקיבוצי בארי וניר עוז. היכולות המופלאות קרסו באחת מול מאות הקורבנות שהופקרו במשך שעות. הטריוואליות השאננה התגלתה כאשליה.

שלושת פרדיגמות הקיום של העם היהודי

הגלות	הציונות הקלאסית	ישראל שאחרי ה-7.10	
סכנת הכחדה ("לא להיות")	ביטחון וריבונות ("קיום טריוויאלי")	מבחן קיומי מתמיד הדורש עוצמה יתר	ברירת המחדל
תפילה, ציפייה שמימית, שתדלנות	כוח אנושי, מדיני וצבאי (כלים חוליים)	"השמיימי והארצי": הכלאה של רוח וכוח	מקור הפעולה
מוקד הקיום והתקווה היחידה	מנותק לחלוטין (התמקדות ב"כאן ועכשיו")	האוטופי מתגלם בממשי, אמונה ויכולת שלובות זרוע	יחס לאוטופיה

הסינתזה: הטריוויאלי הבלתי-טריוויאלי

העוצמה, הביצוע והחיל
(ההישג הציוני)

המיתוס, האמונה והרוח
(המורשת הגלותית)

מן המקום הכי פחות טריוויאלי, העם התקומם מחדש. ישראל משלבת כעת את שני הקצוות: קיום המעמיד את אושיותיו על עוצמה צבאית ויכולת אנושית ריאלית, ריאלית, היצוק על גבי תכונות אמונה, מסירות והקרבה, הגבוהות לאין ערוך מן הקיום הסטנדרטי.

"אם ה' לא ישמר עיר שְׁוֹא שְׁקֵד שׁוֹמֵר"

פורמט חדש שאינו דוחה עוד את הציפייה, ובו זמנית אוחד באומץ בגבורת הרוח האנושית.

על הציר המקשר: בין זיכרון השואה לפלא העצמאות

השביעי באוקטובר התיך את שלושת הימים הללו לישות אחת: אנו זוכרים את לקחי השואה (הסכנה שבאשליה), יחד עד עם לקחי אוקטובר. מבינים שהתשובה נמצאת לא רק בכוח הפיזי, אלא במה שהכוח הזה מייצג.

אנו עומדים על הגשר שבין זיכרון הימים ההם—לפני שמונים שנה, עת קברנו את מתכונת החיים הגלותית—לזמן הזה, בו אנו מעלים על נס את עוז הרוח האנושי.

נס לְהַתְנוּסָס: לְיִדְתָה זְשִׁרְאֵלִית חֲדָשָׁה

הַרְיָאֵלִיָּה הַקִּיּוּמִית שֶׁל הַשְּׁנַתִּים הָאֲחֵרוֹנוֹת נוֹשֶׁאת בְּחֻבָּה יִסוּד
אֲבִסוּרְדִי לֹא פָחוֹת מִמָּה שֶׁהִיא הַגִּיּוֹנִית; הַכֹּל פֶּלֶא פֶּאֵם. מֵה
שֶׁהוֹכִיחוּ לָנוּ הַשְּׁנִים הָאֲחֵרוֹנוֹת הוּא שֶׁאֵין דָּבָר שִׁיכּוֹל לַעֲמוּד
בְּפָנֵי הַהַכְּלָאָה הַזֹּאת שֶׁל הַשְּׁמַיִמִי וְהָאָרְצִי.

זֶהוּ מִיִּזוּג שֶׁל רוּחַ וְכֹחַ שֶׁהוּא לֹא פָחוֹת מִנֶּס.
הַלּוֹוֵאִי וְרַק נִדְעַ לְמִנְפּוֹ וְלִמְמִשּׁוֹ כְּדָבְעִי.